

UCHWAŁA NR XVIII/119/2016
RADY POWIATU NOWODWORSKIEGO
z dnia 19 maja 2016r.

w sprawie: przyjęcia Powiatowego Programu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
na lata 2016 – 2020.

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 5, art. 12 ust. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1445 z późn. zm.), art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) oraz art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn zm.),

Rada Powiatu Nowodworskiego uchwala się, co następuje:

§ 1 Uchwala się Powiatowy Program na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016 – 2020. zwany dalej „Programem”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2 Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Nowodworskiego.

§ 3 Odpowiedzialnym za koordynację realizacji Programu jest Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Mazowieckim.

§ 4 Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
/-/ Katarzyna Krężlewicz

Załącznik nr 1
do Uchwały Rady Powiatu
Nowodworskiego
Nr XVIII.119.2016
z dnia 19.05.2016 r.

Powiatowy Program na Rzecz Osób Niepełnosprawnych

na lata 2016 -2020

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
2. Podstawowe założenia programu.....	5
3. Możliwości realizacyjne programu.....	6
4. Misja	8
5. Cel główny programu	8
6. Cele operacyjne programu	8
7. Działania podejmowane w ramach realizacji celów operacyjnych.....	14
8. Realizacja programu spowoduje, że świadczona pomoc i opieka będzie.....	23
9. Partnerzy i płaszczyzna współpracy	23
10.Podsumowanie	24

I. Wprowadzenie

Zgodnie z przyjętymi standardami, określonymi w dokumentach międzynarodowych, osoby niepełnosprawne mają prawo do pełnego uczestnictwa i równych szans w życiu społecznym i zawodowym. Konstytucja RP określa, iż wszyscy obywatele są równi wobec prawa, wszyscy mają prawo do równego traktowania i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym oraz gospodarczym z jakichkolwiek przyczyn. Osoby niepełnosprawne posiadają takie same prawa fundamentalne, jakie mają wszyscy obywatele i nie mogą być dyskryminowani, prześladowani czy marginalizowani ze względu na swoją dysfunkcję.

Osobom niepełnosprawnym przysługują takie same prawa, jak wszystkim innym obywatelom. Pierwszy paragraf Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka głosi: wszystkie ludzkie istoty są wolne i równe pod względem godności i praw. Aby osiągnąć ten cel, wszystkie społeczeństwa powinny szanować odmienność w swoich społecznościach oraz starać się zapewnić osobom niepełnosprawnym pełnię praw człowieka: cywilnych, politycznych, społecznych, ekonomicznych i kulturalnych - gwarantowanych w rozmaitych międzynarodowych Konwencjach, w Traktacie Unii Europejskiej i konstytucjach poszczególnych krajów.

Podobnie, jak wiele innych regionów świata, Wspólnota Europejska przemierzyła w ciągu minionych dziesięcioleci długą drogę - od filozofii nacechowanej paternalizmem wobec osób niepełnosprawnych do filozofii, której celem jest wzmocnienie ich umiejętności sprawowania kontroli nad własnym życiem. Stare podejście oparte głównie na litości i akcentowaniu bezradności osób niepełnosprawnych jest już obecnie nie do przyjęcia. Działania skoncentrowane na takim rehabilitowaniu jednostki, by "pasowała" do społeczeństwa zastępowane są stopniowo ogólną filozofią przekształcania społeczeństwa tak, by włączało ono i przystosowywało się do potrzeb wszystkich ludzi, w tym i osób z niepełnosprawnościami. Osoby te domagają się równych szans i dostępu do wszystkich społecznych zasobów - a więc włączającej edukacji, nowych technologii, służb medycznych i socjalnych, aktywności sportowych i rekreacyjnych oraz dóbr, produktów i usług konsumenckich.

Sposób, w jaki zorganizowane są nasze społeczeństwa prowadzi często do tego, że osoby niepełnosprawne nie mogą korzystać w pełni z przysługujących im praw człowieka i są wykluczane z życia społecznego. Istniejące dane statystyczne wskazują, że poziom

wykształcenia i zatrudnienia tych osób jest nieakceptowalnie niski. Powoduje to, iż znacznie większa proporcja osób niepełnosprawnych, niż to ma miejsce wśród sprawnych obywateli, żyje w warunkach prawdziwego ubóstwa. Przyczyną dyskryminacji osób niepełnosprawnych są często uprzedzenia, częściej jednak wynika ona stąd, iż na ogół zapomina się o nich lub ignoruje - co tworzy i wzmacnia bariery środowiskowe i bariery w postawach społecznych, uniemożliwiające tym osobom uczestniczenie w życiu społecznym.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z czym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających ich od pomocy oraz ich rodziny. Ludzie ci stanowią często najbardziej zaniedbywaną grupę wśród wszystkich osób niepełnosprawnych. Podobnie, niepełnosprawne kobiety oraz niepełnosprawni pochodzący z mniejszości etnicznych doświadczają często podwójnej lub nawet wielorakiej dyskryminacji związanej z ich niepełnosprawnością, płcią i pochodzeniem etnicznym. Dla osób niesłyszących z kolei podstawową sprawą jest uznanie języka migowego.

Przyjęcie Powiatowego Programu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych pozwoli na szersze uwzględnianie problemów osób niepełnosprawnych przez organy samorządowe w procesie kreowania właściwej polityki w tym zakresie, choć mamy świadomość, że nie rozwiąże wszystkich problemów.

Program ma charakter otwarty. Z uwagi na zmieniające się warunki, potrzeby i oczekiwania osób niepełnosprawnych, dopuszcza się możliwość wprowadzania zmian w zakresie nowych obszarów działań oraz włączania, na różnych etapach jego realizacji, nowych uczestników. Warunkiem pełnej realizacji Programu jest czynne uczestnictwo jednostek organizacyjnych powiatu nowodworskiego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz samych zainteresowanych, tj. osób niepełnosprawnych.

Założenia Programu zostały opracowane po konsultacji z podmiotami realizującymi zadania na rzecz osób niepełnosprawnych z terenu powiatu nowodworskiego jak również w oparciu o analizę oceny zasobów pomocy społecznej i diagnozę przeprowadzoną dla potrzeb opracowania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 – 2020.

Program stanowi podstawę do opracowywania i realizacji programów celowych na rzecz osób niepełnosprawnych i pozyskiwania dodatkowych środków finansowych m.in. w ramach

programów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, środków Unii Europejskiej i innych.

II. Podstawowe założenia Programu

Mieszkańcy powiatu nowodworskiego z niepełnosprawnością to aktywni, włączeni w główny nurt życia społecznego obywatele wspierani przez profesjonalnie działające służby wyrównujące ich szanse oraz dobrze rozwinięte organizacje osób niepełnosprawnych pełniące role rzecznicze i będące realizatorami usług społecznych dla osób niepełnosprawnych na zasadzie subsydiarności.

Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w swych założeniach nawiązuje do Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych ONZ i Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych ONZ jako głównych dokumentów sytuujących kwestię niepełnosprawności w kategorii praw człowieka, a regulacje z nią związane w kategorii polityki antydyskryminacyjnej.

Oznacza to, że poprawa sytuacji niepełnosprawnych mieszkańców powiatu nowodworskiego może nastąpić wyłącznie poprzez zagwarantowanie realizacji ich praw we wszystkich sferach życia jednostki oraz zagwarantowanie im pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Oznacza to także m.in., że „systemy organizacji społeczeństwa i środowiska: usługi, działania, informacja i dokumentacja, są powszechnie dostępne zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych”, zaś „potrzeby każdej jednostki są jednakowo ważne i muszą stanowić podstawę planowania w społeczeństwie oraz, że wszystkie zasoby muszą być wykorzystane w taki sposób, aby zapewnić każdej jednostce równe szanse uczestnictwa”, a „osoby niepełnosprawne mają prawo do pozostania we własnym środowisku lokalnym i w nim otrzymywania wsparcia w ramach normalnych struktur edukacyjnych, opieki zdrowotnej, zatrudnienia i usług społecznych”. (Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych ONZ).

Przyjęcie takich założeń zobowiązuje do podjęcia działań ukierunkowanych na:

- zintegrowanie działań samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych.

- podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa na temat osób niepełnosprawnych oraz budowanie pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej i jej miejsca w społeczeństwie,
- zapewnienie skutecznej pomocy medycznej i usług rehabilitacyjnych oraz zagwarantowanie wsparcia w środowisku, z uwzględnieniem dostępu do środków pomocniczych i sprzętu w celu osiągnięcia i utrzymywania przez osoby z niepełnosprawnością optymalnego poziomu funkcjonowania, samodzielności i niezależności życiowej,
- zagwarantowanie środowiska wolnego od barier architektonicznych w przestrzeni publicznej i miejscu zamieszkania, barier w dostępie do środków transportu oraz w dostępie do informacji i środków komunikacji międzyludzkiej,
- zagwarantowanie edukacji podstawowej, średniej i wyższej, o charakterze włączającym dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i dorosłych oraz pełne zaspokajanie specjalnych potrzeb edukacyjnych,
- wspieranie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w szczególności na otwartym rynku pracy oraz zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i środków utrzymania osobom niepełnosprawnym,
- tworzenie warunków, by osoby z niepełnosprawnością mogły żyć i realizować się we własnej rodzinie i by nie były dyskryminowane ze względu na związki seksualne, małżeństwo i rodzicielstwo,
- zapewnienie możliwości pełnego uczestnictwa w kulturze zarówno w charakterze odbiorcy jak i twórcy oraz zapewnienie możliwości uprawiania sportu i korzystania z ogólnodostępnych form rekreacji.

III. Możliwości realizacyjne Programu

Szanse związane z osiągnięciem celów

- Ogólnoświatowe oraz europejskie akty prawne dotyczące osób niepełnosprawnych oraz unijne polityki ukierunkowane na włączanie w główny nurt życia społecznego,

- Zmiana paradygmatu dotyczącego niepełnosprawności w naukach społecznych, przejście od modelu medycznego i instytucjonalnego do modelu obywatelskiego i środowiskowego wsparcia,
- Wzrost świadomości praw osób niepełnosprawnych oraz wynikających z tych praw powinności służb publicznych wśród samych osób z niepełnosprawnością i społeczeństwa,
- Trendy społeczne i ekonomiczne sprzyjające oddawaniu zadań własnych państwa i samorządu do realizacji podmiotom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych oraz rozwojowi ekonomii społecznej,
- Stały wzrost liczby zadań zleczanych organizacjom oraz profesjonalizacja działań organizacji działających w sferze niepełnosprawności,
- Szeroki obszar interwencji funduszy strukturalnych w obszarze wykluczenia społecznego,
- Doświadczenia powiatu nowodworskiego wynikające z realizacji programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w poprzednich latach,
- Uczestnictwo liderów organizacji osób niepełnosprawnych w tworzeniu niniejszego programu,
- Współpraca międzynarodowa i wynikające z niej przenoszenie dobrych wzorców.

Zagrożenia związane z osiągnięciem celów

- Ciągłe zmieniające się prawo krajowe,
- Słabość organizacji rzeczniczych oraz brak jednej silnej organizacji reprezentującej interesy wszystkich grup osób niepełnosprawnych,
- Brak systematycznych badań kondycji osób niepełnosprawnych w powiecie,
- Funkcjonujące stereotypy i bariery, w szczególności mentalne dotyczące osób z niepełnosprawnością,
- Zbiurokratyzowanie systemu służb publicznych wymuszające również na organizacjach realizujących zadania publiczne na rzecz osób niepełnosprawnych biurokratyzację ich działań,
- Niski poziom kapitału społecznego na poziomie lokalnym,
- Brak efektywnego systemu przepływu informacji między sektorami,
- Słaba współpraca pomiędzy podmiotami, postawy i relacje: instytucje publiczne – społeczeństwo,

- Niski potencjał techniczny, organizacyjny i kadrowy sektora pozarządowego.

IV. Misja

To co robimy w imię niepełnosprawności dzisiaj - będzie miało znaczenie dla wszystkich jutro.

V. Cel główny Programu:

Celem głównym Programu jest zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym Powiatu poprzez wyrównywanie ich szans korzystania z tych samych praw i wypełniania tych samych obowiązków jakie dotyczą wszystkich mieszkańców.

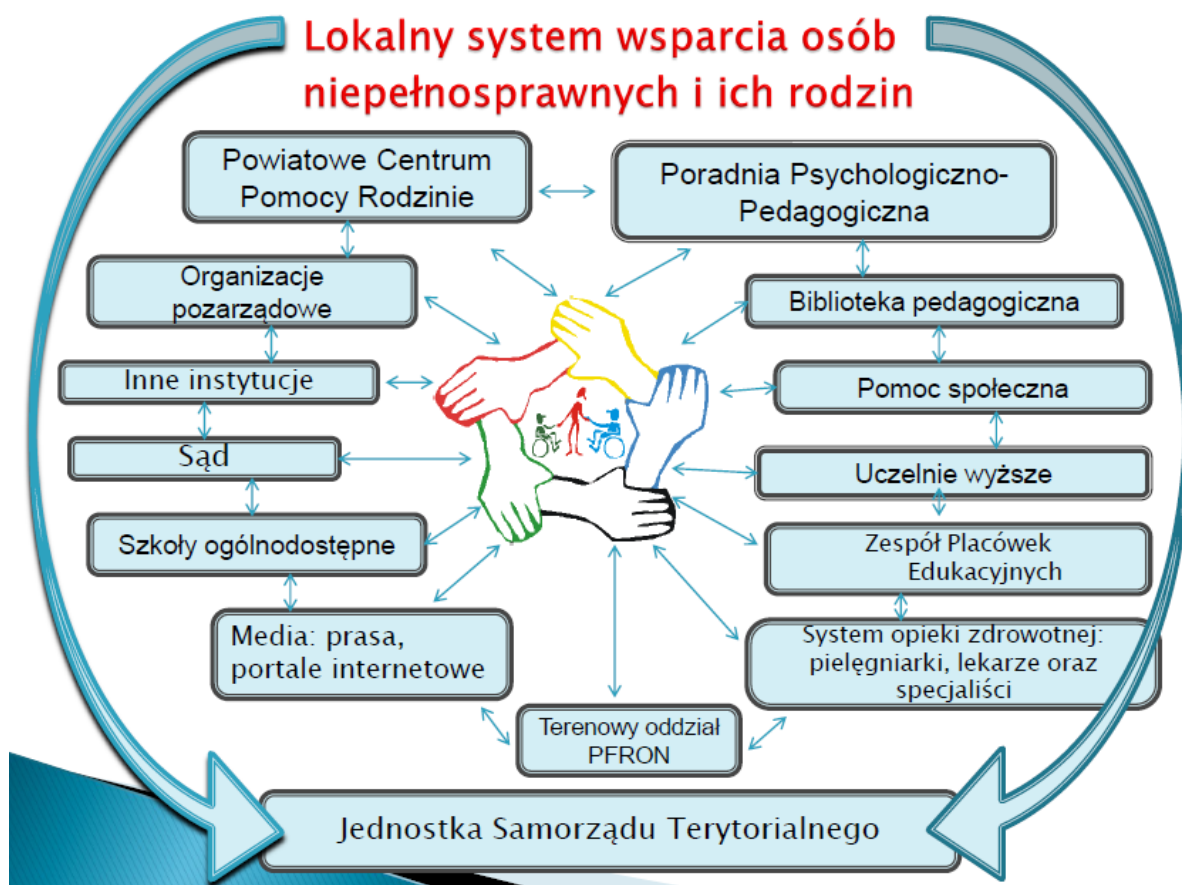
VI. Cele operacyjne Programu:

1. Powiat nowodworski otwarty na współpracę.

Charakterystyka celu

Współpraca musi zaistnieć najpierw na poziomie lokalnym, gdzie wszystkie problemy są codzienną rzeczywistością obywateli i gdzie stowarzyszenia osób niepełnosprawnych i organizacje działające na ich rzecz wykonują większość swojej pracy. Cały wysiłek powinien skoncentrować się na promocji, zapewnieniu środków i działaniach na poziomie lokalnym. Lokalnych działaczy powinno się zachęcać do włączania potrzeb osób niepełnosprawnych w plany dotyczące polityki społecznej powiatu czy wspólnoty; potrzeby te dotyczą edukacji, zatrudnienia, mieszkalnictwa, komunikacji, służb medycznych i socjalnych, a przy ich zaspokajaniu należy mieć na uwadze różnicowanie zbiorowości osób niepełnosprawnych, wśród których są, m.in. osoby starsze, kobiety i imigranci. Organizacje pracodawców mogą wspierać te wysiłki, gromadząc interesujące przykłady dobrych praktyk w sferze zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Media powinny kreować i umacniać partnerskie relacje ze stowarzyszeniami osób niepełnosprawnych po to, by poprawić wizerunek osób niepełnosprawnych w środkach masowego przekazu. Media, uznając istnienie różnicowań w rodzinie człowieczej, powinny przekazywać więcej informacji o osobach niepełnosprawnych. Mówiąc o problemach niepełnosprawności powinno się unikać w mediach podejścia paternalistycznego czy poniżającego, natomiast koncentrować się na barierach, z którymi zmagają się osoby niepełnosprawne oraz na pozytywnym wkładzie w życie społeczne, który

mogą wnosić w momencie, gdy bariery te zostaną usunięte.

2. Powiat Nowodworski bez barier w dostępie do instytucji, usług i dóbr oraz przyjaznym osobom niepełnosprawnym

Charakterystyka celu

Jakość życia oraz możliwości funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w środowisku w głównej mierze zależą od barier jakie stawia wobec nich otoczenie zewnętrzne. Bariery te powodują ograniczenia i trudności w dostępie do przestrzeni publicznej, do usług w środowisku oraz do udziału w życiu społecznym.

Bariery, które osoby niepełnosprawne napotykają można podzielić na trzy kategorie:

- Bariery fizyczne: architektoniczne i transportowe
- Bariery ekonomiczne

- Bariery psycho - społeczne: mentalne i w komunikowaniu

Zakres, rodzaj i siła oddziaływania powyższych barier na życie osoby z niepełnosprawnością zależy od wielu czynników, z których najbardziej znaczącym jest rodzaj niepełnosprawności.

Działania zmierzające do realizacji charakteryzowanego celu muszą zatem uwzględniać specyfikę wszystkich rodzajów niepełnosprawności w stopniu wynikającym ze zdiagnozowanej skali niezaspokojenia potrzeb oraz badań nad wizerunkiem osób niepełnosprawnych w społeczeństwie i badań nad opisem funkcjonujących stereotypów ich dotyczących.

W ramach tego celu realizowane będą działania zmierzające do likwidacji barier fizycznych i psychospołecznych związanych z postrzeganiem osoby niepełnosprawnej przez ogół społeczeństwa. Likwidacja barier ekonomicznych będzie następować w sposób pośredni poprzez poprawę sytuacji w dostępie do edukacji, do rynku pracy oraz usług w środowisku.

3. Powiat nowodworski uczących się osób niepełnosprawnych

Najczęściej rodzice spostrzegają symptomy sugerujące, że rozwój ich dziecka jest zagrożony. W takiej sytuacji powinno ono być poddane możliwie wczesnym, wszechstronnym i kompleksowym badaniom w celu sprawdzenia jego stanu zdrowia i rozwoju – wczesna interwencja. Zaniedbania rehabilitacyjne we wczesnym okresie życia mogą pozbawić dziecko niepełnosprawne szansy na uzyskanie przez niego optymalnego rozwoju. Im wcześniej rozpoczęta rehabilitacja - tym większa szansa na osiągnięcie sukcesu, jakim może być zahamowanie rozwoju wielu zaburzeń o postępującym przebiegu i znaczna poprawa istniejącego stanu. Dlatego też wszelkie oddziaływania rehabilitacyjne powinny być podejmowane możliwie najwcześniej i realizowane w sposób kompleksowy, wielodyscyplinarny i ciągły, według indywidualnych programów w ścisłej współpracy z rodziną dziecka. Ze względu na deficyty rozwojowe dzieci z niepełnosprawnością istnieje konieczność stosowania odmiennego procesu dydaktycznego cechującego się wzmoczoną pomocą pedagogiczną i opieką oraz maksymalną aktywizacją wszystkich stron w procesie uczenia się i nauczania. Zadaniem samorządów terytorialnych jest zapewnienie dziecku dotkniętemu niepełnosprawnością wzmoczonej pomocy pedagogicznej dostosowanej do charakteru niepełnosprawności, pozwalającej na optymalny rozwój jego osobowości. Realizacja tego zadania powinna stanowić podstawę w wyrównywaniu szans rozwojowych i poprawy jakości ich życia. Niezbędne są wszelkie starania, by dzieci

i młodzież z dysfunkcją mogła kształcić się w dobrze zorganizowanych klasach integracyjnych lub oddziałach specjalnych w szkole masowej. Trzeba dodać, że proces dydaktyczno – wychowawczy przebiegający w środowisku rówieśników pełnosprawnych pełniej przygotowuje uczniów niepełnosprawnych do życia w społeczeństwie i daje szansę na samodzielne i aktywne ich życie.

4. Powiat nowodworski pracujących osób niepełnosprawnych

Charakterystyka celu

Poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych w Polsce należy do najniższych w Europie. W 2014 roku w Polsce liczba osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wynosiła około 2,2 mln i stanowiła 9,3% ludności w tym wieku. W 2014 aktywnych zawodowo było 15,6% osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, a 23,9% w wieku produkcyjnym. W 2014 roku udział osób pracujących wśród osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej wynosił 13,7%, wśród osób w wieku produkcyjnym – 20,8%. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym - po raz pierwszy od 2014 roku - przekroczył 20%. W porównaniu z rokiem 2013 wzrósł o 1,4 pkt. proc. Większość osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym pozostaje niestety poza rynkiem pracy. W 2014 r. biernych zawodowo było 83,9% osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej i 75,7% osób w wieku produkcyjnym.

Pomimo niewielkiego spadku w 2014 roku zarejestrowanych osób niepełnosprawnych w porównaniu do 2013 roku, aktywność zawodowa tych osób nadal utrzymuje się na niskim poziomie, a większość pozostaje bierna zawodowo. Zatem koniecznym jest podejmowanie działań wspierających aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych, pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, usprawnianie kanałów informacyjnych oraz rozwijanie współpracy Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Dworze Mazowieckim z instytucjami dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego.

5. Powiat nowodworski wspierającym rodziny z osobą niepełnosprawną

Charakterystyka celu

Choroba i niepełnosprawność to czynniki, które prowadzą do pogorszenia kondycji każdej rodziny bez względu na jej przynależność społeczno - zawodową i miejsce zamieszkania. Niepełnosprawność stwarza każdej rodzinie problemy psychologiczne, społeczne i ekonomiczno bytowe.

Zdolność rodziny do radzenia sobie z nimi zależy zarówno od cech osobistych członków rodziny jak sposobu funkcjonowania całej rodziny jako systemu. Ponadto rolę nie do przecenienia spełnia wsparcie, nie tylko nieformalne (ze strony dalszej rodziny, przyjaciół, znajomych), ale także wsparcie formalne, instytucjonalne, specjalistyczne.

Dla poprawy funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością niezbędne jest wspieranie zarówno jej, jak i rodziny w następujących obszarach:

- psychologicznym - polegającym na udzielaniu pomocy w radzeniu sobie w sytuacjach trudnych dotyczących niepełnosprawności, relacji rodzinnych, małżeńskich, kontaktów społecznych (sąsiedzkich, zawodowych, koleżeńskich),
- informacyjnym - obejmującym: właściwie sformułowane i przekazane informacje o stanie zdrowia, charakterze zaburzeń i ograniczeń, formach leczenia i rehabilitacji, zadaniach rodziny w tym zakresie, informacje prawne o uprawnieniach, możliwych świadczeniach, sposobach ubiegania się o nie, informacje o usługach i ich dostępności (psychologicznych, pedagogicznych, rehabilitacyjnych, logopedycznych), informacje o organizacjach i wspólnotach udzielających pomocy i wsparcia,
- funkcjonalnym - polegającym na odciążeniu rodziny od opieki nad osobą z niepełnosprawnością, świadczenie praktycznej pomocy w realizacji funkcji pielęgnacyjnych, opiekuńczych, rewalidacyjnych, rehabilitacyjnych.

Podejmowane działania w wyżej wymienionych obszarach powinny ułatwić osobom z niepełnosprawnością i ich rodzinom dostęp do możliwej pomocy, do określonych dóbr, ale też zmieniać, w jak najszerszym zakresie, poglądy i postawy społeczne tak, by osoby z niepełnosprawnością były w pełni akceptowane jako równoprawni członkowie społeczeństwa i by mieli szansę aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

6. Powiat nowodworski miejscem aktywnych społecznie i uczestniczących osób niepełnosprawnych

Charakterystyka celu

- Poszanowanie prawa osób niepełnosprawnych do samostanowienia wiąże się z zasadą wyrównywania szans, czyli dostarczania przez państwo, samorząd, instytucje publiczne i niepubliczne usług społecznych w taki sposób, aby były powszechnie dostępne dla wszystkich obywateli, w tym dla osób niepełnosprawnych.

- Dostępność usług, działań, informacji powinna być zagwarantowana w dokumentach miejskich, np. lokalnych strategiach i programach, które dotyczą jakości życia mieszkańców powiatu nowodworskiego. Proces wyrównywania szans osób niepełnosprawnych powinien obejmować podejmowanie decyzji, projektowanie rozwiązań, ich wdrażanie i ewaluację. Do takich rozwiązań należą również podjazdy, niskie krawężniki, piktogramy. Należy podkreślić, że wiele rozwiązań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych jest przydatna dla dużo większej części społeczności, np. dla opiekunów dzieci podróżujących w wózkach, czy dla osób starszych.
- Współpraca partnerska władz samorządowych oraz instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi i innymi oddolnymi inicjatywami społecznymi w istotny sposób wzbogaci miejską ofertę usług na rzecz tej grupy osób.
- Twórczy udział w kulturze to wyraz wysokiego stopnia osiągniętej rehabilitacji oraz przejaw samorealizacji. Powiat musi szerzej niż dotychczas otworzyć swą przestrzeń kulturalną niepełnosprawnym mieszkańcom. Badania naukowe i praktyka wskazują na niewydolność obecnych rozwiązań w zakresie rehabilitacji leczniczej i społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych. Pojawia się więc konieczność kompensowania tychże braków metodami aktywizacji sportowej, rekreacyjnej i turystycznej.
- Dla stabilności położenia społecznego i codziennego funkcjonowania osób niepełnosprawnych konieczne jest prowadzenie sieci wsparcia, rozbudowa różnych form świadczeń, usług i opieki w środowisku zamieszkania.
- Zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym równych praw wymaga z jednej strony przeciwdziałania ich dyskryminacji, a z drugiej stwarzania mechanizmów wyrównywania szans i warunków korzystania z przysługujących im praw. Osobom niepełnosprawnym należy zapewnić dostęp do pełnej informacji dot. możliwości i zasobów lokalnej infrastruktury społecznej funkcjonującej na rzecz rozwiązywania problemów wynikających z niepełnosprawności. Zintegrowane działania wszystkich lokalnych podmiotów dają szansę na efektywniejsze wykorzystanie istniejącego potencjału, co sprzyja sprawniejszemu przepływowi informacji oraz jasnemu podziałowi zadań, umożliwiając tym samym rozwój kompleksowych form rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

- Podstawowym atutem powiatu są jego obywatele, będący podmiotem wszelkich działań o charakterze społecznym czy gospodarczym. Stan, struktura, aktywność i aspiracje mieszkańców są zasadniczymi czynnikami, które bezpośrednio wpływają zarówno na kierunki dalszego rozwoju miasta, jak i na możliwości realizacji zakładanych celów. Dlatego właśnie niezwykle istotne jest umiejętne przekazanie wszystkim mieszkańcom wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego, które ich otacza, a także umiejętności czerpania z niego inspiracji i aktywnego uczestnictwa w kulturze. Zadaniem, jakie stoi przed samorządem, jest współpraca ze wszystkimi środowiskami, w tym osób niepełnosprawnych, w celu ich integracji i intensyfikacji działań zmierzających do równomiernego rozwoju aktywności kulturalnej i objęcia nią całego obszaru powiatu. Konieczna jest przy tym koordynacja i wsparcie działań zmierzających do pozyskiwania nowych partnerów projektów kulturalnych i środków pozabudżetowych na rozwój kultury.

Realizacja celów przewidziana jest w ramach czasowych 2016-2020

VII. Działania podejmowane w ramach realizacji celów operacyjnych

1. Powiat nowodworski otwarty na współpracy

1. Zidentyfikowanie zasobów i partnerów do pracy na rzecz osób niepełnosprawnych.
2. Utworzenie forum dla systematycznej debaty w dynamicznym procesie strategii wyrównywania szans osobom niepełnosprawnym.
3. Tworzenie warunków do rozwoju placówek dla osób niepełnosprawnych.
4. Upowszechnianie znaczenia organizacji pozarządowych w badaniu i zaspokajaniu potrzeb osób niepełnosprawnych, wspieranie ich inicjatyw.
5. Inicjowanie tworzenia nowych organizacji pozarządowych i grup samopomocowych.
6. Organizowanie i współorganizowanie konferencji, sympozjów i spotkań nt. roli samorządu powiatowego i samorządów gminnych oraz organizacji pozarządowych wobec osób niepełnosprawnych.
7. Ustalanie zadań dla poszczególnych partnerów.
8. Organizowanie i współorganizowanie szkoleń pracowników i działaczy organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych.
9. Upowszechnianie najskuteczniejszych środowiskowych form wsparcia na rzecz osób

niepełnosprawnych.

10. Zatrudnianie odpowiednio wykwalifikowanych osób, w tym osób niepełnosprawnych, jako pracowników zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych.

11. Tworzenie wspólnej i spójnej polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych.

12. Promowanie nowych form wsparcia osobom niepełnosprawnym.

13. Promowanie jednostek i organizacji pracujących dla dobra osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

2. Powiat nowodworski bez barier w dostępie do instytucji, usług i dóbr

1. Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej (na zewnątrz i wewnątrz budynków).

1. Likwidację barier architektonicznych w zakładach opieki zdrowotnej;
2. Likwidację barier architektonicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych;
3. Likwidację barier architektonicznych w obiektach kultury, sportu i rekreacji;
4. Likwidację barier architektonicznych w instytucjach wspierających osoby niepełnosprawne;
5. Promowanie obiektów użyteczności publicznej oraz mieszkalnych wielorodzinnych przyjaznych osobom niepełnosprawnym. Propagowanie przestrzeni bez barier;
6. Spotkania i konsultacje na etapie projektowania obiektów budowlanych i przebudowy istniejących, w celu dostosowania inwestycji dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

2. Likwidacja barier komunikacyjnych

1. Posiadanie w zasobach kadrowych instytucji publicznych pracowników ze znajomością języka migowego;
2. Oznakowanie (urządzeń, obiektów) dostosowane do możliwości osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności;
3. Informatory dotyczące dostępności powiatu dla osób niepełnosprawnych;
4. Przystosowanie stron internetowych instytucji publicznych do możliwości osób niepełnosprawnych (niewidomych i głuchych);
5. Prowadzenie szkół z klasami integracyjnymi;
6. Organizację konkursów artystycznych i zawodów sportowych z zapewnieniem możliwości uczestnictwa dzieci i młodzieży z różnymi niepełnosprawnościami;

7. Likwidację indywidualnych barier w komunikowaniu dofinansowanych ze środków PFRON.

3. Wzrost dostępności do świadczeń zdrowotnych, w szczególności do rehabilitacji osób niepełnosprawnych

1. Prowadzenie systematycznych badań dotyczących zaspokojenia potrzeb zdrowotnych niepełnosprawnych;
2. Działania profilaktyczne adresowane do dzieci zagrożonych niepełnosprawnością;
3. Poprawę zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny poprzez dofinansowanie zakupu sprzętu ze środków PFRON;
4. Wsparcie działań opieki zdrowotnej dla osób z zaburzeniami psychicznymi wielostronnym, zintegrowanym systemem pomocy środowiskowej.

4. Poprawa wizerunku osoby niepełnosprawnej w świadomości mieszkańców powiatu

1. Prowadzenie kampanii wizerunkowych również poprzez organizację integracyjnych imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, innych;
2. Współpracę z mediami ukierunkowaną na tworzenie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnością poprzez pokazywanie ich w zwykłych sytuacjach i różnorodnych rolach społecznych;
3. Podnoszenie poziomu świadomości uczniów i nauczycieli oraz kształtowanie ich właściwego stosunku do osób niepełnosprawnych. Zachęcanie uczniów szkół do wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.

3. Powiat nowodworski uczących się osób niepełnosprawnych

1. Wczesne rozpoznawanie zaburzeń oraz podejmowanie działań w zakresie wspierania rozwoju.
2. Przygotowanie pracowników służby zdrowia do taktownego i rzetelnego przekazania rodzicom informacji o niepełnosprawności dziecka.
3. Przygotowanie rodziny do pełnienia swej roli w sytuacji przyjścia na świat dziecka niepełnosprawnego (w tym opieka terapeutyczna dla rodziców od chwili narodzin dziecka).
4. Orzekanie o niepełnosprawności na podstawie rzetelnej, wielokrotnej i interdyscyplinarnej diagnozy.

5. Umożliwienie dziecku niepełnosprawnemu kontaktu z grupą rówieśniczą i korzystania ze zorganizowanych zajęć rehabilitacyjno - wychowawczych (tworzenie grup integracyjnych na wszystkich szczeblach nauczania od przedszkola po szkołę średnią).
6. Przygotowywanie dziecka niepełnosprawnego do możliwości podjęcia przez niego obowiązku szkolnego w najkorzystniejszych dla niego warunkach.
7. Opracowanie informatorów dotyczących:
 - wczesnego wspomaganie rozwoju i organizacji kształcenia osób niepełnosprawnych w edukacji
 - dostępności do instytucji służby zdrowia, edukacji
 - prawa pracy i uprawnień wynikających z orzeczenia o niepełnosprawności dziecka i osoby dorosłej w systemie pomocy społecznej
8. Udzielanie dofinansowania osobom niepełnosprawnym ze środków PFRON
9. Udzielanie dofinansowania placówkom oświatowym zajmującym się wspieraniem rozwoju dziecka niepełnosprawnego ze środków PFRON,
10. Systematyczne dokonywanie rozeznania w zakresie ilości dzieci i młodzieży powiatu nowodworskiego o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
11. Podjęcie działań w zakresie podnoszenia poziomu świadomości dzieci i młodzieży na temat ich niepełnosprawnych rówieśników, ich praw, potrzeb i wkładu w życie społeczne.
12. Pozytywne orzekanie i kwalifikowanie do kształcenia integracyjnego i specjalnego opartego na potencjale możliwości dziecka.
13. Wspieranie inicjatyw związanych z organizowaniem imprez sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych na rzecz i dla dzieci niepełnosprawnych.
14. Wspieranie rozwoju oddziałów integracyjnych.
15. Podnoszenie wiedzy nauczycieli - wychowawców w zakresie pedagogiki specjalnej oraz metod pracy z dzieckiem niepełnosprawnym.
16. Popularyzowanie znaczenia istoty wczesnej interwencji i jej wpływu na proces rehabilitacji.
17. Rozpoznawanie i diagnozowanie zaburzeń rozwojowych oraz kwalifikowanie do kształcenia integracyjnego lub specjalnego.
18. Wspieranie rozwoju dzieci na bazie kompleksowych oddziaływań wielodyscyplinarnych oraz wychowania stymulującego.
19. Rozwijanie form wspierania rodziny i dziecka dotkniętego niepełnosprawnością.
20. Organizowanie szkoleń dla nauczycieli, wychowawców i rodziców traktujących o potrzebach i możliwościach rozwojowych dzieci niepełnosprawnych.

21. Pomoc rodzicom w dokonaniu właściwego wyboru formy kształcenia dla ich dziecka.
22. Tworzenie integracyjnych grup przedszkolnych lub terapeutycznych punktów przedszkolnych.
23. Organizowanie warsztatów pracownikom służby zdrowia z zakresu kształtowania umiejętności przekazywania rodzicom informacji o niepełnosprawności dziecka.
24. Wyznaczanie ścieżek edukacyjno – zawodowych dla niepełnosprawnej młodzieży szkolnej.
25. Systematyczne dokonywanie rozeznania w zakresie ilości dzieci niepełnosprawnych, uczących się w placówkach oświatowych, objętych indywidualnym tokiem nauczania i pozostających poza systemem oświaty.
26. Prowadzenie działań w zakresie zapobiegania dyskryminacji, budzenie solidarności i tolerancji wobec osób z niepełnosprawnością.
27. Popularyzowanie modelu szkoły dostosowanej do potrzeb wszystkich dzieci.
28. Umożliwienie dzieciom z niepełnosprawnością kontaktów z grupą rówieśniczą i korzystania ze zorganizowanych zajęć w oddziałach integracyjnych i specjalnych.
29. Systematyczne dokonywanie wielodyscyplinarnej diagnozy dzieci niepełnosprawnych, wskazującej na ich potencjał rozwojowy i mocne strony oraz dostosowanie do ich możliwości psychofizycznych treści, metod i organizacji nauczania.
30. Podejmowanie działań na rzecz zaspokajania potrzeb uczniów w zakresie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny i pomocniczy.
31. Wspomaganie rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym w zakresie pomocy społecznej,
32. Umożliwienie absolwentom klas specjalnych szkół gimnazjalnych kontynuowania dalszej nauki w klasach zawodowych.
33. Organizowanie szkoleń i grup wsparcia dla nauczycieli, asystentów współorganizujących kształcenie w szkołach i przedszkolach oraz innych osób zajmujących się pracą z dziećmi niepełnosprawnymi.

4. Powiat nowodworski dla pracujących osób niepełnosprawnych

1. Współpraca Powiatowego Urzędu Pracy z instytucjami dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego.

1. Spotkania informacyjno- szkoleniowe dla pracodawców, współpracowników i zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

2. Współpracę z instytucjami i organizacjami zajmującymi się osobami niepełnosprawnymi;
3. Rozbudowę specjalistycznego pośrednictwa pracy;
4. Kampanie informacyjne;
5. Zapewnienie pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne udziału Giełdach/Targach Pracy,
6. Wsparcie pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne.

**2. Działania zwiększające aktywność zawodową osób niepełnosprawnych.
Usprawnianie kanałów informacyjnych do osób niepełnosprawnych.**

1. Warsztaty aktywizacyjno- motywujące, spotkania informacyjne dla osób niepełnosprawnych;
2. Usprawnianie kanałów informacyjnych;
3. Giełdy/Targi Pracy;
4. Wsparcie dla osób niepełnosprawnych zamierzających podjąć działalność gospodarczą;
5. Organizowanie szkoleń prowadzących do podniesienia, uzupełnienia bądź zmiany kwalifikacji zawodowych;

3. Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych

1. Szkolenia;
2. Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej;
3. Refundacje kosztów wyposażenia stanowiska pracy;
4. Staże;
5. Przygotowanie zawodowe dorosłych;
6. Wsparcie pracodawców;

4. Wsparcie zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez formy zatrudnienia socjalnego:

1. Centrum Integracji Społecznej;
2. Kluby Integracji Społecznej;

3. Organizację wsparcia i poradnictwa zawodowego realizowanego przez asystentów osobistych i trenerów pracy.

5. Powiat nowodworski wspierający rodziny z osobą niepełnosprawną

1. Stworzenie systemu informacji dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin

1. Tworzenie centrów i punktów informacji i wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin;
2. Organizację szkoleń i spotkań informacyjnych dla organizacji pozarządowych skupiających rodziny osób niepełnosprawnych;
3. Zapewnienie pomocy w uzyskaniu statusu osoby niepełnosprawnej;
4. Przygotowywanie i wydawanie informatorów dotyczących ulg i uprawnień dla osób niepełnosprawnych oraz publikacji dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności (min. intelektualną, narządu wzroku);
5. Prowadzenie kampanii informacyjnych.

2. Krótkoterminowa i długoterminowa opieka nad osobą niepełnosprawną

1. Zapewnienie miejsc krótkoterminowego pobytu dla osób niepełnosprawnych;
2. Zapewnienie miejsc długoterminowego pobytu dla osób niepełnosprawnych;
3. Zapewnienie miejsc dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych ze zwiększonym zapotrzebowaniem na opiekę;
4. Dofinansowanie ze środków PFRON uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych.

3. Wsparcie rodzin z osobami niepełnosprawnymi w środowiskach lokalnych

1. Tworzenie punktów wsparcia środowiskowego dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i ich rodzin;

2. Tworzenie ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych;
3. Tworzenie grup wsparcia dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi.

4. Dostępność zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych

1. Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego ze środków PFRON;
2. Dofinansowanie zakupu przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ze środków PFRON;
3. Tworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i dzielnicowych punktów zbiórki i udostępniania sprzętu.

5. Stworzenie sieci mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych

1. Funkcjonowanie mieszkań treningowych i chronionych;
2. Funkcjonowanie mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i zaburzeniami psychicznymi;

6. Zapewnienie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych

Monitorowanie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w placówkach i instytucjach realizujących zadania powiatu.

7. Stworzenie systemu współpracy i komunikacji instytucji i organizacji świadczących pomoc psychologiczną, socjalną i prawną osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom

1. Opracowywanie i wdrożenie programów działań systemowych dla poszczególnych niepełnosprawności;
2. Animację lokalnych społeczności ukierunkowaną na budowanie sieci współpracy i wsparcia osób z niepełnosprawnością - członków tych społeczności;
3. Zawieranie porozumień między instytucjami i organizacjami świadczącymi pomoc psychologiczną, socjalną i prawną osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom;
4. Organizacja spotkań i wymiana informacji.

6. Powiat nowodworski miejscem aktywnych społecznie i uczestniczących osób niepełnosprawnych

1. System wspierania aktywnych osób niepełnosprawnych

- 1) Stworzenie oferty dziennej aktywności dla osób pracujących i pozostających poza zatrudnieniem oraz pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy lub sezonowo i potrzebujących wsparcia w formie dziennej aktywności;
- 2) Rozwijanie usług asystenta osoby niepełnosprawnej;
- 3) Poprawę dostępu do transportu miejskiego dla osób niepełnosprawnych;
- 4) Poprawę dostępu miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych;
- 5) Dostosowanie ciągów pieszych i przejść dla pieszych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

2. Tworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez szeroki dostęp do kultury

- 1) Dostępność imprez organizowanych, współorganizowanych lub dofinansowywanych przez powiat i miejskie instytucje kultury również dla osób niepełnosprawnych;
- 2) Organizowanie przedsięwzięć z zakresu kultury dedykowanych osobom niepełnosprawnym oraz umożliwiających im uczestnictwo jako twórcom /festiwale, plenery, warsztaty, wystawy, prezentacje/;
- 3) Dofinansowanie kultury ze środków PFRON.

3. Udział osób niepełnosprawnych w obszarach sportu, turystyki i rekreacji:

- 1) Tworzenie bezpłatnych ofert spędzania wolnego czasu z uwzględnieniem uczestnictwa w nich osób niepełnosprawnych;
- 2) Organizację cyklicznych warsztatów integracyjnych;
- 3) Włączanie osób niepełnosprawnych w różnym wieku do wydarzeń sportowych organizowanych na terenie powiatu nowodworskiego;

- 4) Organizację wydarzeń sportowych i turystycznych z udziałem osób niepełnosprawnych;
- 5) Stworzenie bazy danych o istniejących w powiecie nowodworskim ofertach aktywnego spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież;
- 6) Dostosowanie obiektów sportowych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- 7) Promocję sportu osób niepełnosprawnych, wspieranie przygotowań do uczestnictwa w paraolimpiadach i olimpiadach specjalnych.

VIII. Realizacja programu spowoduje, że świadczona pomoc i opieka będzie:

1. Blżej środowiska dziecka i rodziny.
2. Działać wcześniej, zanim narosną problemy.
3. Działać krócej, aby nie uzależniać dziecka i rodziny od pomocy.
4. Będzie tańsza, niż w tradycyjnych formach opieki.
5. Powodowała zmniejszenie skutków niepełnosprawności i minimalizację problemów opiekuńczo wychowawczych istniejących w rodzinach.
6. Wyposażała dzieci, młodzież i rodziny w niezbędną wiedzę dotyczącą radzenia sobie z problemami.
7. Źródłem dla prowadzenia szerokiej polityki informacyjnej na temat niepełnosprawności.
8. Powodowała powstawanie nowych miejsc pracy dla doświadczonej i wykwalifikowanej kadry.

IX. Partnerzy i płaszczyzna współpracy

W realizacji celów powiat nowodworski współpracuje z podmiotami publicznymi i prywatnymi, w tym z:

- Urzędem Marszałkowskim
- Urzędem Wojewódzkim

- Zakładami Opieki Zdrowotnej
- Podmiotami publicznymi i niepublicznymi, w szczególności z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania z zakresu m.in. kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury, edukacji, pomocy społecznej, sportu
- Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- Urzędami gmin i miast

Formy współpracy z partnerami społecznymi:

- zlecenie organizacjom realizacji zadań publicznych,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach
- konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfer współpracy z organizacjami pozarządowymi
- organizowanie szkoleń i udzielanie pomocy merytorycznej organizacjom pozarządowym
- promowanie i udzielanie pomocy w tworzeniu dobrego wizerunku organizacji
- tworzenie partnerstw lokalnych
- podejmowanie wspólnych inicjatyw takich jak: konferencje, seminaria, warsztaty, debaty, programy badawcze

X. Podsumowanie

Realizacja polityki społecznej państwa wobec osób niepełnosprawnych chroni te osoby, stwarza im warunki egzystencji i rozwoju, motywuje do aktywności i samozaradności. Siła niepełnosprawności uderza jednak najbardziej i przede wszystkim w rodzinę, potem dotyka środowisko zewnętrzne. Niepełnosprawność może dotknąć każdego z członków rodziny, na różnych etapach życia. Nie ulega wątpliwości, że wraz z jej pojawieniem się, w rodzinie mogą ulec dezorganizacji nie tylko relacje wewnątrz jej struktury, ale także kontakty z otoczeniem. Rodzina powinna uzyskiwać pomoc w instytucjach do tego powołanych.

Program zgodny jest z ustawą zasadniczą, z Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych oraz innymi aktami prawnymi, dotyczącymi tematyki osób niepełnosprawnych. Polityka państwa wpływa na wzmocnienie pozycji prawnej osób niepełnosprawnych, zwłaszcza poprzez konstytucyjne

określenie praw i wolności człowieka oraz zintensyfikowanie ich ochrony. Maleje rola administracji rządowej, a rośnie – samorządowej. Potrzeby osób niepełnosprawnych powinny być zaspokajane w środowisku zamieszkania, z wyjątkiem wymagających wysoko specjalistycznych zabiegów niedostępnych w miejscu zamieszkania. Taką koncepcję nazywa się rehabilitacją środowiskową. Choć nie została ona prawnie zdefiniowana, może przynieść w praktyce nieocenione korzyści samym zainteresowanym, samorządom powiatowym i gminnym odpowiedzialnym za skuteczność tworzonych programów wyrównywania szans osób niepełnosprawnych.